

UDK: 327(73:470)
327(410:470)
Biblid: 0025-8555, 73(2021)
Vol. LXXIII, br. 1, str. 87–105

Originalan naučni rad
Primljen 29. januara 2021.
Odobren 8. marta 2021.
DOI: <https://doi.org/10.2298/MEDJP2101087P>

Tramp, Bregzit i Rusija

Ognjen PRIBIĆEVIĆ¹

Apstrakt: Predmet ovog rada je analiza razvoja odnosa između SAD, Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije u vreme mandata predsednika Trampa i nakon Bregzita. Autor polazi od hipoteze da pokušaj predsednika Trampa da napusti raniji ideološki pristup svojih prethodnika i odnose između dve zemlje bazira na njihovim interesima, nije uspeo zbog snažne antiruske koalicije republikanaca i demokrata, vodećih medija i establišmenta u SAD. Usled različitog gledanja na neka važna pitanja međunarodnih i bezbednosnih odnosa promenu nisu doživele ni veze između Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije nakon Bregzita. Za očekivati je da će novoizabrani predsednik Džozef Bajden pored nastavljanja politike sankcija koju je primenjivao njegov prethodnik Tramp još više zaoštriti kurs prema zvaničnoj Moskvi i raditi na jačanju NATO i podršci civilnom sektoru u Rusiji. Imajući u vidu zaoštrene odnose dve države može se pretpostaviti da će se Velika Britanija priključiti radikalnijoj politici predsednika Bajdena prema Rusiji i Putinu.

Ključne reči: SAD, Rusija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Bregzit, Donald Tramp, međunarodni odnosi, liberalizam, realizam.

Uvod

Odnosi sa Rusijom su jedno od najvažnijih i najsloženijih spoljnopolitičkih pitanja za SAD i Ujedinjeno Kraljevstvo. Godine nakon Drugog svetskog rata obeležila je iscrpljujuća trka u naoružanju zapadnog i istočnog bloka koja se završila padom Berlinskog zida, raspadom Sovjetskog Saveza i pobedom SAD i

¹ Autor je naučni savetnik u Institutu društvenih nauka, Beograd.

E-pošta: opribicevic@idn.org.rs

Rad je napisan u okviru programa istraživanja Instituta društvenih nauka za 2021. godinu koji podržava Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

njenih zapadnih saveznika. Nakon završetka hladnog rata politika SAD i njenih saveznika prema Rusiji bila je rukovođena misionarskom idejom da Rusija treba da se reformiše i modernizuje u skladu sa zapadnim viđenjem sveta, pre svega idejama liberalizma, ljudskih prava i demokratije. Za predstavnike teorije liberalizma koji su oblikovali strategiju Zapada glavni cilj spoljne politike SAD je bio da što više zemalja preuzme i razvija sistem liberalne demokratije. To je, prema njihovom mišljenju, bio način da se obezbedi mir u svetu, zaštite ljudska prava i podstakne američka dominacija (Doyle 1986; Dunne 2008; Desch 2008). Krstaši ideje liberalizma, kako ih naziva Džozef Naj (Joseph Nye) su smatrali da je sve ono što je dobro za Ameriku i Zapad, dobro i za ostatak sveta pa tako i Rusiju (Nye 2019, 79). Jedna od krstašica liberalizma, Viktorija Nuland (Victoria Nuland), istraživačica na Brukings institutu i bivša visoka funkcionerka američkog ministarstva spoljnih poslova koju je novoizabrani predsednik SAD Bajden (Joseph Biden) ponovo postavio na jedno od najviših mesta u američkoj diplomatiji, smatra da su SAD bile isuviše blage prema Rusiji i nezainteresovane za razvoj političke situacije u toj zemlji nakon pobede u Hladnom ratu; da se treba vratiti politici vojnog i ekonomskog iznurivanja Rusije i omogućiti mladim Ruskinjama i Rusima da što više dolaze u SAD kako bi se neposredno uverili u prednosti života u liberalnim demokratijama. Po njenom mišljenju predstavnici SAD treba da: „(...) direktno govore ruskom narodu o beneficijama zajedničkog rada i ceni koju plaćaju zbog Putinovog oštrog okretanja od liberalizma” (Nuland 2020, 94). Pored ideje o ljudskim pravima u Vašingtonu je čak i zamisao o širenju NATO prema Istoku percipirana kao nešto što je dobro za Rusiju. Strob Talbot (Strobe Talbot), jedan od vodećih američkih stručnjaka za odnose sa Rusijom i bivši zamenik državnog sekretara SAD, rekao je da će: „proširenje NATO podstaći jačanje pravne države unutar novih evropskih demokratija i u odnosima između njih i promovisati demokratske i tržišne vrednosti” (Talbot 1995).

Pomenuti liberalni pristup međunarodnim odnosima i Rusiji kritikovao je vodeći savremeni predstavnik suprotnog koncepta – teorije realizma, Džon Miršajmer (John Mearsheimer) rekavši:

Velike sile koje prigrlile liberalnu hegemoniju neminovno se uvlače u niz problema i na unutrašnjem i na spoljnopolitičkom planu (...) Glavni izvor problema je u tome da liberalizam sadrži aktivistički mentalitet. Verovanje da svi ljudi imaju neotuđiva prava i da zaštita tih prava nadilazi značaj ostalih problema, snažno motiviše liberalne države da intervenišu u slučaju da druge zemlje – što one redovno i čine – krše prava svojih građana (Mearsheimer 2018, 218–219).

Upravo je mesijanska želja Zapada da, nezavisno od tradicije i kulture arapskih zemalja na Bliskom Istoku, demokratizuje te narode i dovela do pogrešnih odluka

čije su posledice milioni izbeglica i brojni teroristički napadi na zapadne zemlje (Pribićević 2018, 24). Slična situacija je bila i sa Rusijom nakon pobede u Hladnom ratu kada su američke administracije pokušale da preurede Rusiju u skladu sa standardima zapadnog liberalizma (Cohen 2001). Nesumnjivo da su ti pokušaji doveli i do određenih rezultata posebno kada su u pitanju uspostavljanje višepartijskog sistema, viši nivo poštovanja ljudskih prava i razvoj tržišne ekonomije u Rusiji, ali su s druge strane, na primer, nastojanja da se nametnu neka pravila ponašanja i organizacioni oblici povezivanja ljudi sa Zapada odudarali od tradicije i kulture ruskog društva i bili kontraproduktivni. Tako na primer, istraživanja javnog mnjenja pokazuju da je danas rusko društvo konzervativnije nego pre 2000. godine kada je reč o pitanjima braka, abortusa i posebno LGBT zajednice (Levada center 2018). Teške posledice na rusko društvo imala je i tzv. šok terapija u oblasti privrede, osmišljena i podržana od strane Zapada, koja je dovela do osiromašjenja miliona ljudi, a s druge strane stvorila klasu oligarha koji su pretvorili državna dobra u lične imperije (Cooley and Nexon 2020a, 147).

Donald Tramp je bio prvi američki predsednik nakon Hladnog rata koji je pokušao da u odnosima sa Rusijom napusti ideološke premise i da veze dveju država bazira na njihovim interesima. Miršajmer smatra da je Trampova administracija dovela u pitanje gotovo svaki aspekt strategije liberalne hegemonije i ističe da će uspon Kine i obnova Rusije „verovatno vratiti realizam u prvi plan u Vašingtonu jer nije moguće sprovesti politiku liberalne hegemonije kada se u međunarodnom sistemu nalaze i druge velike sile” (Mearsheimer 2019, 228). Miršajmer dalje kaže da je Trampova administracija jasno rekla da je takmičenje velikih sila ponovo postalo realnost (Mearsheimer 2019, 228). Zanimljivo mišljenje zastupa i profesor Posen (Barry Posen) koji smatra da je Tramp zapravo formulisao novu, kako kaže, „iznenađujuću” strategiju koju je on definisao kao „veliku strategiju neliberalne hegemonije” (Posen 2018, 21). Posen ističe da Tramp nije izolacionista i da želi da zadrži poziciju SAD kao bezbednosnog arbitra širom sveta, superiornu ekonomsku i vojnu poziciju ali da se odrekao promocije demokratije i odustao od mnogih multilateralnih trgovinskih sporazuma. On smatra da je Tramp ostao posvećen geopolitičkoj borbi sa drugim velikim silama i zadržao brojna savezništva koja je nasledio od prethodnih američkih administracija. U prilog svoje teze da Tramp nije izolacionista Posen navodi njegov konfliktan odnos sa Severnom Korejom, nastavak rata protiv Talibana u Avganistanu i Islamske države u Iraku i Siriji, isporuku antitenkovskih raketa Ukrajini (Posen 2018, 20–22). Analizirajući pomenuta različita viđenja Trampove spoljne politike kao i promene koje je doneo zastupajući ideje umerene spoljnopolitičke izolacije, napuštanja multilateralizma, odustajanja od promocije demokratije, odbacivanja liberalnog međunarodnog poretka i

pokušaja da uspostavi odnose sa Rusijom na bazi interesa dve države, smatram da je nesumnjivo reč o najznačajnijem zaokretu u američkoj spoljnoj politici u poslednjih sedamdesetak godina i da je politika koju je vodio najbliža konceptu za koji se zalažu teoretičari realizma.

U prvom delu analize govorićemo o tome kakvu su politiku prema Rusiji vodili američki predsednici posle Hladnog rata, šta je Donald Tramp želeo da promeni u relacijama dve države i zašto u tome nije uspeo. U drugom delu rada analiziraćemo odnose između druge značajne zapadne zemlje – Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije nakon Bregzita i treće, u zaključnim razmatranjima pokušaćemo da predvidimo kakva će biti spoljna politika novoizabranog predsednika SAD Bajdena i vlade Ujedinjenog Kraljevstva prema Rusiji.

Odnose između SAD, Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije analizirali smo kao svojevrsnu studiju slučaja. Studija slučaja podrazumeva sveobuhvatno i temeljno proučavanje određenog „slučaja” koji se istražuje upotrebom više komplementarnih istraživačkih tehnika i metoda. Drugim rečima, studija slučaja je rezultat upotrebe triangulacije metoda da bi se postiglo što dublje i minucioznije razumevanje proučavane tematike. Ova metoda nam je omogućila da produbljeno analiziramo relacije između različitih država u kontekstu širih međunarodnih okvira. U okviru rada različiti teorijski argumenti i podaci su analizirani i komparirani. Glavni fokus rada je na uporednoj analizi spoljne politike predsednika Trampa i vlade Ujedinjenog Kraljevstva prema Rusiji.

Tegobni odnosi SAD i Rusije

Nakon završetka Hladnog rata administracije predsednika Klinton, Buša i Obame su nastojale da obnove veze sa Moskvom, ali su se svi ovi pokušaji završili neuspehom. Klintonova administracija je bila prva koja je pokušala da u skladu sa zapadnim standardima liberalnog društva reformiše i demokratizuje Rusiju. Uprkos prijateljskom odnosu dvaju predsednika – Klinton i Jeljcina, ovu etapu odnosa dveju zemalja su obeležili suprotstavljanje Rusije ekspanziji NATO na Istok i neslaganje oko agresije na tadašnju SR Jugoslaviju. Relacije sledeće administracije predsednika Buša i ruskog predsednika Putina obeležili su razmimoilaženja oko rata u Iraku i nazadovanje ruske demokratije mereno zapadnim standardima. Ni administracija predsednika Obame nije imala više uspeha u politici sa Rusijom. Taj period obeležili su sukobi oko Ukrajine, rusko prisajedinjenje Krima i američko uvođenje sankcija Moskvi. Vladajuće mišljenje na Zapadu je bilo da je invazijom na Ukrajinu Moskva želela da stvori veliku Rusiju

i obnovi kontrolu nad baltičkim i istočnoevropskim zemaljama. Profesor Džejms Petersen (James Peterson) je konflikt oko Ukrajine nazvao zemljotresom u odnosima dveju sila ne dovodeći u sumnju narativ da je za novo zaoštavanje krize odgovornost isključivo na ruskoj strani (Petersen 2017). Aleksandar Kuli i Danijel Nekson (Alexander Cooley, Daniel Nexon) kažu da je umesto da postane prijatelj i saveznik Moskva svoje resurse upotrebila da bi potkopala američki međunarodni poredak (Cooley and Nexon 2020b, 3).

Nasuprot ovakvim mišljenjima koja osnovu imaju u liberalnoj teoriji, prema mišljenju Miršajmera kriza oko Ukrajine je bila najbolji primer zapadnog nerazumevanja ne samo pozicije Rusije nego i suštine međunarodnih odnosa. On smatra da su

(...) SAD i evropski saveznici bili najodgovorniji za krizu. Glavni koren problema je bila ekspanzija NATO, centralni element u široj strategiji da se čitava Istočna Evropa uključujući i Ukrajinu isključi iz ruske orbite i integriše u Zapad (Mearsheimer 2018, 171–172).

Po shvatanju Miršajmera, „Zapad je ulazio u rusko dvorište i ugrozio suštinu njenih strateških interesa” (Mearsheimer 2018, 176). Međutim, za Rusiju je Ukrajina oduvek bila jedna vrsta tampon zone između nje i neprijateljskih zapadnih sila još od vremena Napoleona i kasnije Hitlera i Miršajmer smatra da nijedan ruski lider ne bi mirno posmatrao ustoličenje prozapadno orijentisanog lidera u Kijevu i napravio je paralelu sa američkom Monroovom strategijom i odlučnošću SAD da spreče bilo koju drugu silu da u njenoj blizini postavi svoje vojne snage (Mearsheimer 2018, 176).

Sasvim prirodno Rusija je zvaničnu politiku SAD u vezi proširenja NATO i Ukrajine doživela kao veliku opasnost. Tako Sergej Karaganov (Sergei Karaganov) predsednik Saveta za spoljnu i odbrambenu politiku iz Moskve smatra da „su SAD proklamujući politiku mira i stabilnosti u stvari sporovodile politiku destabiliziranja ključnih regiona u svetu” (Karaganov 2014). Stoga nije bilo nikakve dileme na čijoj su strani bile simpatije Moskve tokom predsedničke kampanje 2016. u SAD. Na jednoj strani bila je Hilari Klinton (Hillary Clinton) od koje se očekivalo i strahovalo da će nastaviti ideološki rat prethodnih američkih administracija protiv Rusije, (Stone 2017, 219), a na drugoj strani je bio Donald Tramp koji je sa neskrivenim simpatijama govorio o ruskom predsedniku Putinu i obećavao da će „resetovati” odnose sa Moskvom. Tramp je isticao da bi SAD mogle da ukinu sankcije Rusiji ukoliko Moskva pomogne Vašingtonu u borbi protiv Islamske države. Razumljivo, u Moskvi je na posebno dobar prijem naišao Trampov stav o NATO kao zastareloj organizaciji i kritici uloge SAD kao svetskog policajca (*New York Times* 2016). Da bi odnosi sa Moskvom mogli biti bolji u slučaju Trampove pobede moglo se

zaključiti i na osnovu njegovih ranijih poslovnih veza sa ruskim kompanijama kao i izbor, Rusiji dobro poznatog biznismena, Reksa Tilersena (Rex Tillersona) za novog američkog državnog sekretara.

Na osnovu Trampovih izjava tokom predizborne kampanje 2016. godine sticao se utisak da je njegova želja bila da se Rusija, nezavisno od ideoloških premisa koje su oblikovale politike prethodnih administracija, sagleda kao strateški partner ili suparnik na temelju procene da li određeni aspekti odnosa sa Moskvom štete ili koriste interesima SAD (CNN 2017). Ova vizija nove politike prema Rusiji u potpunosti se uklapala u osnovni postulat Trampove strategije koji je bio da Amerika mora da se okrene sebi i svojim problemima, a da na nivou međunarodnog poretka umesto dotadašnje politike multilateralizma i globalizacije treba razvijati bilateralne veze sa drugim državama (Ikenberry, 2018, 7–8; Pribićević 2020, 476–477). Prema Trampovom viđenju dotadašnja spoljna politika SAD nije dala očekivane rezultate, posebno na planu promocije demokratije u svetu (Nye 2019, 68; Mearsheimer 2018, 230). Štaviše, ona se, smatrao je on, pokazala štetnom, skupom i često pogrešnom (Posen 2018, 27) Ovi novi elementi Trampove spoljne politike bili su slični ruskim pogledima na neke aspekte međunarodnih odnosa i prava „muzika za uši” zvaničnika u Moskvi.

Nakon Trampove pobede Moskva je očekivala da će novi predsednik, u skladu sa svojim predizbornim stavovima, ostaviti po strani ideologiju i usvojiti drugačiji pristup međunarodnim odnosima. Moskva se nadala da će novi američki predsednik ukinuti sankcije koje je, zbog Ukrajine, zavela prethodna Obamina administracija i započeti dijalog sa Rusijom oko pitanja Sirije, Irana, Avganistana i Severne Koreje. Želeći da olakša normalizaciju odnosa dveju zemalja Putin čak nije odgovorio na Obamino proterivanje više desetina ruskih diplomata pred sam kraj njegovog mandata, kako ne bi stavio novoizabranog predsednika Trampa u neugodnu situaciju da mora da reaguje istom merom već na samom početku mandata. Međutim, do očekivane normalizacije veza dveju zemalja nije došlo ni nakon četiri godine njegovog mandata. Štaviše, odnosi dveju zemalja su dospeli na najniži nivo još od kraja Hladnog rata. Predsednik Tramp je 2019. godine napustio Sporazum o raketama srednjeg dometa, a 2020. i Sporazum o otvorenom nebu. Sankcije uvedene za vreme predsednika Obame nisu više bile samo sredstvo nego zapravo i jedina politika predsednika Trampa prema Rusiji. Nakon Trampovog poraza na izborima 2020. godine državni sekretar Majk Pompeo (Mike Pompeo), ocenjujući odnose sa Rusijom tokom njegovog mandata, rekao je da: „Nijedna administracija nije bila tako oštra prema Rusiji kao što smo mi bili. Tačka. Pogledajte činjenice” (Tanjug 2021). On je dodao da je od 2017. godine Trampova administracija uvela sankcije za više od 365

ruskih subjekata kao znak odgovora na kako je naveo „destabilizirajuće i agresivne akcije Rusije u Ukrajini i širom Evrope” (*Tanjug* 2021).

Šta se to desilo nakon ulaska predsednika Trampa u Belu kuću? Zašto je umesto očekivanog poboljšanja došlo do pogoršanja odnosa sa Rusijom? Odmah nakon dolaska na vlast novoizabrani predsednik se suočio sa velikim protivljenjem praktično celokupnog establišmenta projektu poboljšavanja odnosa sa Moskvom. Svega nekoliko dana nakon ulaska u Belu kuću, novoimenovani savetnik za nacionalnu bezbednost Majkl Flin (Michael Flynn) bio je primoran da podnese ostavku zbog diplomatskih kontakata sa Rusijom pre nego što je zvanično stupio na dužnost. Usled velikog pritiska medija i političkih oponenta, Tramp je praktično nastavio sa politikom svojih prethodnika prema Rusiji. Osudio je ruske akcije u Siriji i hapšenje demonstranata u Moskvi, nastavio sa obnavljanjem sankcija Moskvi. U svom obraćanju naciji 2017. godine, nakon godinu dana provedenih u Beloj kući, predsednik Tramp je označio Rusiju i Kinu kao dva vodeća suparnika koji dovode u pitanje američke interese, privredu i vrednosti, s tim što je kasnije tokom njegovog mandata Kina preuzela ulogu glavnog strateškog protivnika. Konflikt oko unutrašnjih sukoba u Venecueli od 2019. godine samo je dodatno zaoštrio i zakomplikovao relacije dve sile. Sastanci dvojice predsednika na marginama G 20 u Hamburgu 2018, Argentini 2019. i Osaki 2020. godine nisu doneli nikakve značajnije pomake u odnosima Vašingtona i Moskve.

Ključni razlog Trampovog neuspeha u obnovi odnosa dveju država bio je u otporu na koji je naišao unutar vašingtonskog establišmenta i obe političke partije.² U suštini Tramp je potcenio nepoverenje koje su prema Moskvi imali predstavnici obe stranke u SAD. U svojoj zanimljivoj knjizi Stiven Volt (Stephen Walt) objašnjava kako su obe američke stranke povezane i upletene u politiku promocije liberalizma izvan granica SAD (Walt 2018). Otuda su demokrate i republikanci lako postigli konsenzus u Kongresu da treba nastaviti sa politikom kažnjavanja Rusije sve dok se ne povuče iz Ukrajine i vrati Krim. Štaviše, Kongres je 2017. godine nametnuo sankcije Rusiji koje je Tramp nevoljno potpisao. Situacija se za Trampa još više pogoršala nakon što je Demokratska stranka preuzela kontrolu nad Predstavničkim domom Kongresa u novembru 2018. godine (McKeon and Tess 2019, 76–77). Tako je umesto da pobedom Trampa

² Kod nas se ovom temom bavio Vladimir Trapara koji zastupa drugačije mišljenje u vezi uzroka neuspeha predsednika Trampa u implementaciji njegove spoljne politike. On smatra da Tramp nije uspeo ne zbog otpora establišmenta nego zato što nije imao koherentnu veliku strategiju (Trapara 2017). O različitim pogledima na pitanje da li je predsednik Tramp imao „veliku strategiju” vidi više u radu Dragana Simića i Dragana Živojinovića (2019).

započne nova era u odnosima dveju zemalja, kako je to Rusija očekivala, ona u velikoj meri ujedinila predstavnike obe američke partije u strahu od arhineprijatelja – Rusije. Ovaj strah je bio još više pojačan brojnim optužbama vodećih medija, vašingtonskog establišmenta i predstavnika Demokratske stranke zbog navodnog mešanja Rusije u američke izbore 2016. godine i pomoći Trampu (Norris and Inglehart 2019, 23).

Sa većinom antiruski nastrojenih predstavnika i Demokratske i Republikanske partije u oba doma Kongresa, Trampu su praktično od samog početka mandata bile vezane ruke u pogledu razvoja budućih odnosa sa Rusijom. Time je uspostavljena nova realnost u relacijama između dve zemlje – politika prema Rusiji nije više bila isključivo u domenu Bele kuće nego je na nju u značajnoj meri uticao i Kongres gde je došlo do „tihe” saradnje dve partije – Demokrata za koje je najvažnije bilo da spreče da predsednik „izda” nacionalne interese saradnjom sa Putinom i Republikanaca koji su zadržali tradicionalno oštar stav prema Moskvi želeći da se na taj način ograde od bilo kakvih optužbi demokrata za „nacionalnu izdaju”. Iako distinkcija između stavova predsednika i Kongresa nije nešto novo u američkoj političkoj istoriji ona je postala jedno od osnovnih obeležja Trampovog mandata. Po mišljenju mnogih istraživača upravo je odnos prema Rusiji najbolji primer ovog razmimoilaženja. Tako na primer Eliot Abrams (Elliott Abrams), koji je služio u Reganovoj i Bušovoj vladi, piše o tome kakve je sve šokove Tramp izazivao u Vašingtonu pozitivno se izražavajući o Putinu, ističući da bi i Rusija trebalo da učestvuje na samitu G8 2018. godine u Kanadi odakle je izbačena zbog aneksije Krima, ili kada je izjavio da je Krim ruski jer svi koji tamo žive govore ruski jezik. Na ovaj stav predsednika Trampa reagovao je čak i njegov, tada najbliži saradnik, savetnik za nacionalnu bezbednost Džon Bolton (John Bolton), rekavši da to nije pozicija SAD i da SAD neće priznati aneksiju Krima (Abrams 2019, 130–131).

Kako se Rusija snašla u ovom lavirintu različitih uticaja i lobiranja američke spoljne politike pod predsednikom Trampa? Predstavnici ruskih vlasti nisu krili razočarenje onim što je Tramp uradio i još više onim što je obećao, a nije uradio. U novonastaloj konfuziji u relacijama između dveju država Rusija je nastavila sa politikom formulisanom krajem prve decenije 21. veka, a čija suština bi se mogla svesti na njenu želju za stabilnim i predvidljivim dijalogom sa SAD na osnovu principa ravnopravnosti, s jedne strane, i aktivnostima na slabljenju vladajućeg međunarodnog liberalnog poretka koji je nakon ratova na Bliskom istoku i širenja NATO na Istok, postao, po njenom mišljenju, pokriće za imperijalističko ponašanje SAD, s druge strane (Reuters 2007; Kabaskalova 2017). Prema mišljenju Ričarda Hasa (Richard Haass), cilj Rusije je nakon završetka Hladnog

rata bio da izbegavajući direktan vojni sukob sa SAD podriva vladajući svetski poredak. Has smatra da

Iako je Rusija izbegla svaki direktan vojni sukob sa NATO-om ona je bez sumnje iskazala rastuću želju da poremeti postojeći status kvo: kroz upotrebu sile u Gruziji 2008. i Ukrajini do 2014, čestu neselektivnu upotrebu sile u Siriji i agresivno korišćenje sajber rata u pokušaju da utiče na ishod političkih izbora u SAD i Evropi (Haass 2019, 27).

U suštini cilj Rusije je bio da ostvari što veći regionalni i međunarodni uticaj i na taj način afirmiše svoj legitimitet kao velike sile, kaže Džon Ikenberi (John Ikenberry) vodeći američki stručnjak za međunarodne odnose (Ikenberry 2010, 515). Bez obzira na međusobne simpatije dva predsednika, Moskva je zaključila da se američka politika prema Rusiji neće značajnije promeniti u doglednoj budućnosti i odlučila da iskoristi probleme koji su tokom mandata predsednika Trampa nastali u relaciji SAD sa Kinom i Evropskom unijom i pokuša da se nametne kao stabilan i predvidljiv partner u međunarodnim odnosima.

Ipak, uprkos svim razočarenjima Moskve kada je u pitanju ono što Tramp nije uradio na planu normalizacije odnosa dveju država, profesor Ričard Sakva (Richard Sakwa) sa Univerziteta u Kentu smatra da je Putin imao sve razloge da bude zadovoljan jer se nakon izbora Trampa i napuštanja ranijeg liberalnog kursa američke spoljne politike „tok istorije okreće u njegovu korist” (Sakwa 2017, 323). Za političku elitu u Vašingtonu i posebno njenu spoljnopolitičku zajednicu najozbiljniji problem u odnosima sa Rusijom predstavljao je upravo udar Putina na međunarodni liberalni poredak koji se više od pola veka smatrao okosnicom američke spoljne politike. Kako primećuju Kuli i Nekson, „(n)aročito nakon aneksije Krima Moskva je želela značajne promene u pravilima, normama i aranžmanima svetske politike – arhitekturi međunarodnog poretka” (Cooley and Nexon 2020b, 9). Izbor prvog američkog predsednika posle Drugog svetskog rata koji je otvoreno rekao da ne podržava liberalni međunarodni poredak otvorio je prostor ruskom predsedniku Putinu da kaže kako „liberali ne mogu više diktirati bilo šta i bilo kome kao što su to pokušavali prethodnih decenija. Liberalna ideja je postala zastarela” (*The Guardian* 2019). Zanimljivo je primetiti da Putinov stav podseća na ono što je o liberalizmu u međunarodnim odnosima govorio ne samo predsednik Tramp nego i predstavnici teorije realizma. Prema Miršajmerovom tumačenju

U celini gledano Rusija i Zapad se rukovode različitim pravilima. Putin i njegovi sunarodnici razmišljaju i deluju kao realisti dok se zapadni lideri rukovode liberalnim idejama kada je u pitanju međunarodna politika. Rezultat toga je bio da su SAD i njeni saveznici nenamerno provocirali velike krize koje ne pokazuju znake smirivanja u znatnoj meri zbog toga što se liberalne

demokratije nerado upuštaju u diplomatski dijalog sa autoritarnim državama (Mearsheimer 2018, 178–179).

Nema nikakve sumnje da je američka spoljna politika u posthladnoratovskom periodu doživela niz neuspeha počev od Bliskog istoka, preko promocije ideje demokratije širom sveta, do Rusije i Ukrajine, i pokazala se kao štetna ne samo za SAD nego i samu ideju liberalizma. Tu su u pravu njeni brojni kritičari. Međutim, Trampova administracija, kao ni drugi kritičari ideje liberalizma u međunarodnim odnosima, nisu odgovorili na važno teorijsko i političko pitanje – kako i na koji način u novostvorenim međunarodnim okolnostima zaštititi minimum ljudskih prava na bilo kojoj teritoriji naše planete, a da to nema prefiks ideološkog nametanja nečijeg vrednosnog sistema? I da li je to uopšte moguće? Da li je to moguće ostvariti kroz sistem Ujedinjenih nacija i Saveta bezbednosti UN? Očigledno je da će to biti jedno od važnih pitanja budućeg svetskog poretka bez obzira kako on bude izgledao i ko budu bili njegovi ključni akteri.

Tradicionalni rivali – Rusija i Ujedinjeno Kraljevstvo

Po nekim svojim karakteristikama od relacije između SAD i Rusije još su složeniji odnosi između druge velike zapadne sile – Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije. Veze između dve države spadaju u najkompleksnije u savremenom svetu (Gleason 1950). Ruska i britanska imperija su bile konkurenti u borbi za dominaciju u Aziji u 19. veku i ratovale su u Krimskom ratu. S druge strane, ruska i britanska kraljevska porodica su negovale bliske veze i venčavali se međusobno. Za bogate Ruse London je oduvek bio najomiljenije mesto u Evropi za život, sticanje obrazovanja i ulaganje novca (Stent 2019, 71–73). To se značajno promenilo u poslednjih desetak godina nakon što su Britanci doneli niz zakona protiv pranja novca, a odnosi dveju zemalja su se još više zaoštrili nakon brojnih špijunskih afera. Britanski premijer Boris Džonson je tokom posete britanskim vojnicima u Estoniji 2019. godine rekao da se kao i mnogi britanski premijeri pre njega nadao da će obnoviti veze sa Rusijom, ali da to nije moguće zbog teških problema koji opterećuju međusobne odnose, misleći pritom pre svega na aktivnosti ruskih agenata u Ujedinjenom Kraljevstvu, ruske pretnje baltičkim zemljama i aneksiju Krima (*Radio Free Europe* 2019). Za Ujedinjeno Kraljevstvo Rusija je revizionistička i neprijateljska sila koja svojim agresivnim ponašanjem urušava međunarodni liberalni poredak, a u Moskvi se na Ujedinjeno Kraljevstvo gleda kao na marginalnu ali neprijateljsku silu koja praktikuje politiku duplih standarda (Sakwa 2017, 249–277). Takođe, u Ujedinjenom Kraljevstvu se na

Rusiju gleda i kao na državu sa ograničenim ljudskim pravima i masivnom korupcijom (Dawisha 2014). Jedan od vodećih stručnjaka za odnose Zapada i Rusije Ričard Sakva je zanimljivo primetio kako je pragmatika spoljna politika na koju su Britanci veoma ponosni u poslednje dve decenije postala mnogo više ideologizovana nego spoljne politike drugih zemlja Zapada, ne računajući SAD (Sakwa 2018). Kao eklatantan primer ideologizacije britanske spoljne politike Sakva ističe upravo odnos prema Rusiji i njene pokušaje da obnovi Hladni rat (Sakwa 2018, 35). Odnosi dve zemlje prolaze kroz izuzetno turbulentan period tokom poslednje dve decenije počev od ubistva bivšeg ruskog agenta Aleksandra Litvinjenka (Alexander Litvinenko) u Londonu 2006. godine (Gamble 2011, 314), preko krize u Ukrajini, ruske aneksije Krima pa sve do različitog viđenja rata u Siriji, gde je Rusija podržala predsednika Asada za razliku od Londona koji se zalagao za upotrebu sile u smeni sirijskog režima. Velika Britanija se čak zalagala za uvođenje dodatnih sankcija Rusiji u okvirima Evropske unije, ali to nisu prihvatile druge uticajne evropske države.

Stav britanske političke elite prema Rusiji sublimirao je ministar odbrane u periodu od 2014. do 2017. godine Majkl Falon (Michael Fallon) u svom predavanju na Univerzitetu Sv. Endrjuz održanom 2017. godine. On je tom prilikom rekao da ruska intervencija u Siriji nije imala za cilj uništenje Islamske države, već podršku Asadovom režimu što po njemu potvrđuje podatak da 80% izvršenih vazdušnih napada nije bilo usmereno na Islamsku državu nego na sirijsku opoziciju. Falon je izneo i svoje opservacije o načinu kako Rusija koristi dezinformacije i neistine u odbrani svoje politike. U tom smislu pomenuo je ruske reakcije na obaranje holandskog aviona iznad Ukrajine, predstavljanje NATO kao agresora i tvrdnje kako je EU u fazi političkog raspada (Fallon 2017). Ovakvom politikom Rusija je kreirala, po rečima Falona, doba posle istine. U okviru sajber rata između Zapada i Rusije Falon je pomenuo i slučajeve ruskih napada na francuski kanal TV Monde, nemačke i holandske medije (Fallon 2017). Posebnu pažnju je posvetio i ruskom mešanju u crnogorske izbore 2016. godine, kada je istraga pokazala, kako on kaže, da su dva ruska državljanina bila umešana u pokušaj puča u toj zemlji (Fallon 2017). Falon je naveo i to da je Rusija nasuprot dolasku 950 vojnika Ujedinjenog Kraljevstva u Poljsku i Estoniju rasporedila više desetina hiljada svojih vojnika. Uprkos svemu tome, Falon smatra da Rusija ima svoje legitimne interese koji se moraju poštovati i da postoji prostor za saradnju posebno u slučaju oko Sirije, Irana i Ukrajine uključujući i saradnju oružanih snaga NATOa i Rusije (Fallon 2017). Svoje predavanje Falon je zaključio rekavši kako Rusija testira i NATO i Zapad i pokušava da destabilizuje zemlje Zapada. Ona sama je, po njegovim rečima, izabrala da postane suparnik umesto partner Zapadu (Fallon 2017).

Očekivano, Bregzit nije ništa promenio u relacijama između dve zemlje. Ideja britanskih zvaničnika o novoj globalnoj ulozi Ujedinjenog Kraljevstva nije otvorila prostor za neko značajnije poboljšanje odnosa dve zemlje. Osim tradicionalno dobrih veza u oblasti kulture, Ujedinjeno Kraljevstvo i Rusija nemaju posebno razvijene odnose u drugim sferama. Trgovinske veze nisu ni blizu razvijene kao one koje Ujedinjeno Kraljevstvo ima sa Evropskom unijom, SAD, zemljama Zaliva ili Kinom (Pribićević 2019, 146). U oblasti bezbednosti i spoljne politike relacije su svedene na minimum nakon ruske intervencije u Ukrajini i uglavnom se tiču saradnje u borbi protiv islamskog terorizma. Tokom nekoliko susreta sa ruskim predsednikom Putinom i ministrom Lavrovim nakon Bregzita, tadašnja premijerka Tereza Mej (Theresa May) i ministar spoljnih poslova Boris Džonson su izrazili želju za unapređenjem odnosa dveju zemalja, ali do napretka u relacijama sa Rusijom nije došlo. Štaviše, britanski premijer Džonson je na samitu o Libiji u Berlinu održanom 19. januara 2020. godine rekao predsedniku Rusije da neće biti normalizacije odnosa sve dok Moskva ne prekine sa svojim „destabilizirajućim aktivnostima koje ugrožavaju bezbednost”, misleći pri tom pre svega na aktivnosti ruskih agenata na teritoriji Ujedinjenog Kraljevstva i njegovih saveznika (*Reuters* 2020).

Zvanična Moskva je odbacila sve ove optužbe i okrivila London za širenje rusofobije. Predsednik Putin je ocenio da su odnosi dve zemlje u ćorsokaku i da je u interesu obe zemlje da reše međusobne probleme (*Telegraph* 2018). U Moskvi se, uprkos diplomatskim izjavama zvaničnika, ne krije zadovoljstvo zbog napuštanja EU od strane Ujedinjenog Kraljevstva jer se time, po njenom mišljenju, slabi Unija, ali i otvara prostor da Rusija još intenzivnije radi na unapređenju bilateralnih veza sa Nemačkom ili Francuskom, čemu je ona oduvek davala prioritet. Angela Stent (Angela Stent) direktorka Odeljenja za Rusiju na vašingtonskom Univerzitetu Džordžtaun, smatra da se u Rusiji na Bregzit gleda pozitivno zbog nekoliko razloga. Prema Stentovoj

Napuštanje EU od strane UK može uticati da se i druge zemlje unutar EU odluče na takav korak na duži rok. Štaviše, postojala je nada da bi Britanija, oslabljena napuštanjem EU, bila sklonija da pokuša da popravi ekonomske i političke odnose sa Rusijom. S druge strane, postojalo je saznanje da bi evropsko i globalno ekonomsko slabljenje izazvano Bregzitom moglo oštro pogoditi rusku ekonomiju (Stent 2019, 74–75).

Slične stavove iznose i predstavnici ruske akademske zajednice. Tako na primer, direktor Instituta za Evropu Aleksej Gromiko (Alexey Gromyko) ukazao je da Bregzit može imati korozivan efekat na države i grupacije koje su želele da nanesu štetu Rusiji (Gromyko 2017, 3). Međutim, sa stanovišta britanskih interesa Bregzit je, smatra Gromiko, predstavljao stratešku grešku njenog

političkog establišmenta (Gromyko 2017, 5). Interesantno je primetiti da su i američki predsednik Tramp i Rusija sa zadovoljstvom dočekali ishod referenduma u Ujedinjenom Kraljevstvu, jer je izlazak iz Unije bio u skladu sa njihovim politikama preferiranja bilateralnih odnosa u odnosu na multilateralizam.

Zaključna razmatranja

Na prethodnim stranama smo pokazali kako predsednik Tramp nije uspeo u svojoj želji da poboljša odnose dveju država polazeći od njihovih političkih i ekonomskih interesa. Tome je pre svega doprinela velika antiruska koalicija Republikanske i Demokratske partije, vodećih medija i establišmenta u SAD. Kao što smo videli promenu nisu doživele ni veze između Ujedinjenog Kraljevstva i Rusije nakon Bregzita. Odnosi dve države su ostali hladni i zaoštreni zbog različitog tumačenja ratova na Bliskom Istoku, uloge ruskih agenata na tlu Ujedinjenog Kraljevstva, odnosa između Rusije i Ukrajine.

U međuvremenu su 2020. godine u SAD godine održani predsednički izbori na kojima predsednik Tramp nije uspeo da osvoji drugi mandat. Njegova unutrašnja politika je samo uvećala već postojeće podele unutar američkog društva, a pandemija virusa korona i sa njom povezana velika ekonomska kriza, dramatičan porast broja nezaposlenih i siromaštva, rasni i socijalni nemiri su doveli i do poraza na izborima 2020. godine. Za predsednika je izabran demokrata Džozef Bajden koji se zalaže za sve ono što je obeležilo američku spoljnu politiku pre Trampa počev od koncepta multilateralizma do promocije demokratije u svetu. Već prvog dana svog mandata novi predsednik je potpisao dokumente koji poništavaju prethodne Trampove odluke o procesu povlačenja SAD iz Svetske zdravstvene organizacije i napuštanju Pariskog klimatskog sporazuma, zabrani ulaska u Ameriku građanima određenog broja zemalja sa većinskim muslimanskim stanovništvom, izgradnji zida duž granice sa Meksikom.

U svom spoljnopolitičkom programu objavljenom u časopisu *Foreign Affairs* novoizabrani predsednik kaže da Amerika mora ponovo da predvodi svet u borbi za demokratiju, protiv klimatskih promena i terorizma. U članku pod nazivom „Zašto Amerika mora ponovo da predvodi” Bajden se založio i za obnovu odnosa sa tradicionalnim saveznicima, posebno Evropljanima i jačanje NATO. Značajno mesto u programu je posvećeno odnosima sa Rusijom. Na osnovu iznesenih stavova kao i njegovih ranijih istupanja može se zaključiti da će Bajden nastaviti sa tradicionalno nepoverljivom i suparničkom politikom prema Rusiji za koju, kao što smo pokazali, postoji saglasnost obe američke stranke. Tako on u duhu

politike ranijih predsednika Klinton, Buša i Obame kaže da NATO mora biti jak da bi zaustavio agresiju Kremlja (Biden 2020, 306). Novi predsednik SAD će mnogo više nego Tramp raditi na podršci civilnom sektoru i ruskoj opoziciji Putinu čiji režim naziva autokratskim i kleptokratskim (Biden 2020, 306). S druge strane, Bajdenova administracija će nastaviti sa oštrom politikom svog prethodnika prema Kini zbog „krađe američke tehnologije i intelektualne svojine i ugrožavanja ljudskih prava” (Biden 2020, 303–304) što će svakako uticati i na odnose sa Rusijom budući da će Amerika morati da vodi računa o tome da oštrom politikom prema Moskvi ne dovede do približavanja Rusije i Kine.

U pomenutom članku Bajden je posebno kritikovao Putinovo tumačenje ideje liberalizma kao zastarele što ne predstavlja iznenađenje jer, kao što smo pokazali, zagovornike ove ideologije je najviše pogodila upravo ruska politika podriivanja međunarodnog poretka zasnovanog na principima liberalizma. Ipak, uprkos Bajdenovoj podršci ideji liberalizma kao i najavi da će organizovati globalni samit posvećen obnovi demokratije u svetu nije realno očekivati da bi ova ideja mogla biti zastupljena u američkoj spoljnoj politici u meri u kojoj je to bila nakon Drugog svetskog rata. Ta vremena su prošla i SAD nemaju više ekonomske, političke i vojne snage za dominaciju iz vremena vladavine liberalnog poretka. Novoizabrani predsednik Bajden će biti prinuđen da se pre svega bavi brojnim unutrašnjim problemima sa kojima se Amerika suočava. Uostalom i on sam u već pomenutom članku „Zašto Amerika mora ponovo da predvodi” kaže da se Amerika prvo mora suočiti sa problemima u obrazovanju, infrastrukturi i socijalnim nejednakostima pre nego što ponovo bude mogla da bude primer drugim zemljama.

Za očekivati je da će se vlada Ujedinjenog Kraljevstva rado priključiti oštrijem kursu predsednika Bajdena prema Rusiji jer se novoizabrani predsednik Amerike, u skladu sa britanskom spoljnom politikom, zalaže za jačanje NATO, podršku ruskoj opoziciji i civilnom sektoru, promociju demokratije u svetu. Za politiku Ujedinjenog Kraljevstva je posebno značajno to što se Bajden vraća spoljnoj politici zasnovanoj na idejama liberalizma jer se, kao što smo videli na prethodnim stranama, u Londonu pored delovanja ruskih agenata na teritoriji Ujedinjenog Kraljevstva Putinu najviše zamera upravo zbog aktivnosti na rušenju vladajućeg liberalnog poretka. Uprkos dobrim vezama premijera Džonsona i bivšeg američkog predsednika koji je podržao Bregzit, pobeda Bajdena će doneti olakšanje Ujedinjenom Kraljevstvu i zbog njegovog zalaganja, nasuprot Trampu, za povratak Amerike na svetsku političku scenu gde će London pokušati da uz pomoć predsednika Bajdena pronađe prostor i za svoju novu globalnu ulogu nakon napuštanja EU.

Rusija će najverovatnije nastaviti sa svojom dosadašnjom spoljopolitičkom strategijom iščekujući poteze novog predsednika SAD od koga nema previše očekivanja kada su u pitanju budući odnosi dve zemlje. Još manje očekivanja Rusija ima kada su u pitanju odnosi sa Ujedinjenim Kraljevstvom s obzirom na težinu problema koji opterećuju odnose dve države.

Bibliografija

- Abrams, Elliott. 2019. "Trump Versus the Government". *Foreign Affairs* 98(1): 129–138.
- Biden, Joseph. 2020. "Why America Must Lead Again". *Foreign Affairs* 99(2): 298–310.
- CNN. 2017. "80 times Trump talked about Putin". <https://edition.cnn.com/interactive/2017/03/politics/trump-putin-russia-timeline/>.
- Cohen, Stephen. 2001. *Failed Crusade – America and the tragedy of post-communist Russia*. New York: Norton and Company.
- Cooley, Alexander and Daniel Nexon. 2020a. "How Hegemony Ends". *Foreign Affairs* 99(4): 143–155.
- Cooley, Alexandar and Daniel Nexon. 2020b. *Exit from Hegemony Unraveling of the American Global Order*. Oxford: Oxford University Press.
- Dawisha, Karen. 2014. *Putin's Kleptocracy: Who Owns Russia?* New York: Simon and Schuster.
- Desch, Michael. 2008. *Power and Military Effectiveness: The Fallacy of Democratic Trimuphalism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Doyle, W. Michael. 1986. "Liberalism and World Politics". *American Political Science Review* 80(4): 1151–1169.
- Dunne, Tim. 2008. "Liberalism". In: *The Globalisation of World Politics*, edited by John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens, 108–120. Oxford: Oxford University Press.
- Fallon, Michael. 2017. "Coping with Russia". *Gov UK*, February 2. <https://www.gov.uk/government/speeches/coping-with-russia>.
- Gamble, Andrew. 2011. "Britain in the World". In: *Developments in British Politics*, edited by Richard Heffernan, Philip Cowley, Colin Hay, 302–317. London: Palgrave Mcmillan.

- Gleason, H. John. 1950. *The Genesis of Russophobia in Great Britain – A study of the Interaction of Policy and Opinion*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Gromyko, Alexei. 2017. "Brexit, The View from Russia". *Working Paper 3*. Russian Academy of Science, Institute of Europe. <http://en.instituteofeurope.rs>.
- Gromyko, Alexei. 2017. "The EU global strategy – Is it global and strategic?". In: *The EU global strategy: Implications for Russia*, 43–52. Moscow and Egmont: Institute of Europe, Russian Academy of Science, and Royal Institute for International Relations.
- Haass, Richard. 2019. "How a World Order Ends". *Foreign Affairs* 98(1): 22–31.
- Ikenberry, John. 2010. "The liberal international order and its discontents". *Millenium* 38(3): 509–521.
- Ikenberry, John. 2018. "The end of liberal international order?" *International Affairs* 94(1): 7–23.
- Kabasakalova, Maria and Yurakov. 2017. "Ideological roots of imperial character of US foreign policy strategy". *Россија и Америка в XX веке* (1). <https://rusus.jes.su/s207054760005175-9-1/>.
- Karaganov, Sergej. 2014. „Долгаја конфронтација” [Long confrontation]. *Izvestiya*, September 3.
- Levada Center. 2018. "Табу в сфере секса и репродукции" [Taboos in the sphere of sex and reproduction], January 11. www.levada.ru/2018/01/11/17389.
- McKeon, Brian and Caroline Tess. 2019. "How Congress Can Take Back Foreign Policy". *Foreign Affairs* 98(1): 76–88.
- Mearsheimer, John. 2018. *The great delusion: Liberal dreams and international realities*. New Heaven: Yale University Press.
- New York Times*. 2016. "Trump says NATO is 'obsolete', UN is 'Political Game'", April 2. <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/04/02/donald-trump-tells-crowd-hed-be-fine-if-nato-broke-up/>.
- Norris, Pippa and Ronald Inglehart. 2019. *Cultural Backlash, Trump, Brexit and authoritarian populism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nuland, Victoria. 2020. "Pinning down Putin – How Confident America should Deal With Russia". *Foreign Affairs* 99(4): 93–105.
- Nye, Joseph. 2019. "The rise and fall of American hegemony from Vilson to Trump". *International Affairs* 95(1): 63–80.

- Peterson, James. 2017. *Russian-American relations in the post-cold war world*. Manchester: Manchester University Press.
- Posen, Barry. 2018. "The Rise of Illiberal hegemony". *Foreign Affairs* 97(1): 20–27.
- Pribićević, Ognjen. 2018. „Križa zapadnog liberalizma i njene refleksije na Srbiju”. U: *Ka evropskom društvu*, uredili Lilijana Čičkarić i Aleksandar Bošković, 11–27. Beograd: Institut društvenih nauka.
- Pribićević, Ognjen. 2019. „Britanska diplomatija novca i trgovine”. *Međunarodni problemi* LXXI(2): 137–159.
- Pribićević, Ognjen. 2020. "Trump, Brexit and the crisis of the world liberal order". *Teorija in Praksa* 57(2): 471–488.
- Radio Free Europe. 2019. "British PM Johnson Says Not Possible To Reset Russia Relations", December 24. <https://www.rferl.org/a/british-boris-johnson-russia-not-possible-reset-russia-relations/30341538.html>.
- Reuters. 2007. "Putin: „U.S. ‘imperialism’ means new arms race”, May 31. <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-missile/u-s-imperialism-means-new-arms-race-putin-idUSL3147787120070531>.
- Reuters. 2020. "No normalization in relations yet, UK PM Johnson tells Russia's Putin", January 19. <https://www.reuters.com/article/us-britain-security-russia/no-normalization-in-relations-yet-uk-pm-johnson-tells-russias-putin-idUSKBN1Z10N9>.
- Sakwa, Richard. 2017. *Russia against the Rest: The Post-Cold War Crises of World Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sakwa, Richard. 2018. "Russo-British Relations in the Age of Brexit". *Russie Nei Reports* (22). IFRI. <https://www.ifri.org/en/publications/etudes-de-lifri/russieneireports/russo-british-relations-age-brexite>.
- Simić, Dragan i Dragan Živojinović. 2019. "Western Balkans US policy in the context of the president Trump's grand strategy". *Srpska politička misao* 65(3): 13–42.
- Stent, Angela. 2019. *Putin's World – Russia against the West and with the rest*. New York: Hachette Book Group.
- Talbott, Strobe. 1995. "Why NATO Should Grow". *New York Review of Books*, August 10.
- Tanjug. 2021. „Pompeo, Trampova administracija bila najoštrijia prema Rusiji”, 3. Januar, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2021&mm=01&dd=03&nav_category=78&nav_id=1790261.

- Telegraph*. 2018. "Putin calls for better UK-Russia relations", December 20. <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/12/20/putin-holds-marathon-annual-press-conference-turbulent-year/>.
- The Guardian*. 2019. "Liberalism is obsolete, warns Putin ahead of May meeting", June 27. <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/27/putin-skripal-attack-should-not-affect-uk-russia-relations>.
- Trapara, Vladimir. 2017. "Does Trump have a grand strategy?". *The Review of International Affairs* LXVIII(1168): 56–71.
- Walt, Stephen. 2018. *The hell of Good Intentions: American's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Ognjen PRIBIĆEVIĆ

TRUMP, BREXIT AND RUSSIA

Abstract: The relations with Russia rank among the most important and most complex issues in the US and UK foreign policy. The years after the Second World War have been marked by an exhausting arms race between the Western and Eastern bloc that ended with the fall of the Berlin Wall, the break-up of the Soviet Union and the victory of the United States and its Western allies. The purpose of this paper is to analyse the relations between the US and the United Kingdom on the one hand, and Russia, on the other, during the mandate of President Trump and after Brexit and point to possible directions that these relations may take in the aftermath of Biden's victory in the 2020 US Presidential elections. The author proceeds from a hypothesis that the efforts of President Trump, who, contrary to his predecessors, felt that the relations with Russia should be based on interests rather than ideology, have failed. He has not been successful primarily due to the huge resistance mounted by the state structures, mainstream media and anti-Russian coalition forged by the Republican and Democratic parties. The relations between the UK and Russia remain cold after Brexit as well due to the severe problems between the two countries. The first part will deal with the strained relations between the United States and Russia following the West's victory in the Cold War, the efforts of President Trump to improve these relations and his failure to do so. The second part of the paper will address the relationship between the United Kingdom and Russia, which is in many respects even more complicated than that between Russia and the US. After Brexit, the relations between the two countries continue to be plagued by the activities of the Russian agents in Great

Britain, the crisis in Ukraine and different views on the war in Syria. In the third part, the concluding part of the paper, the author tried to answer the question of how the relations between the US and Russia will develop after Joseph Biden won the 2020 US Presidential elections. According to him, the new President will continue to pursue the traditional policy towards Russia agreed upon by both US parties. It can be expected that Biden will, despite the policy of sanctions pursued by his predecessors, Obama and Trump, engage more in supporting the opposition and civilian sector in Russia. Given the cold and strained relations between these two states, it may be assumed that Great Britain will readily follow a new, tougher course of action pursued by President Biden towards Russia and Putin. It is especially important for UK politics that Biden returns to the ideas of liberalism because, as we have seen on previous pages, in London, in addition to the actions of Russian agents on the UK territory, Putin is most resented precisely for his activities to overthrow the ruling liberal order. Despite the good ties between Prime Minister Johnson and the former US President who supported Brexit, Biden's victory will bring relief to the UK because of his commitment, as opposed to Trump, to bring back America to the world political stage, where London is likely to expect to find space for its new global role after leaving the EU. On the other hand, Moscow will probably continue with its past foreign policy strategy in anticipation of the moves to be taken by the new US President without high expectations regarding the future relations between the two countries. Russia has even fewer expectations when it comes to relations with the UK, given the gravity of the problems that burden the relations between the two countries

Keywords: USA, Russia, United Kingdom, Brexit, Donald Trump, international relations, liberalism, realism.